

אמנות

אהרון אבני השפיע על אמנים רבים בישראל, אבל מעטים זוכרים אותו

אהרון אבני, "הכלה", שנות ה-30 צילום: לנה גומון

יצירתו של אהרון אבני היתה מאבני היסוד של האמנות הישראלית, אבל הוא כמעט נשכח. ספר אמן ותערוכה חדשים מבקשים להחזיר אותו לקאנון המקומי

נעמה ריבה  [לעקוב](#)

14 ביוני 2022

הצייר אהרון אבני (1906–1951) הושפע מאמנים רבים ובהם רמברנדט, ורמיר, סזאן, מודליאני וסוטיין. הוא עלה לארץ מרוסיה בימי העלייה הרביעית, אבל נשאר איש העולם הגדול, ביקר בפרזיז והושפע מאמניה לפני מלחמת העולם השנייה. גם אחריה המשיך לבקר באירופה ואף להציג בה.

על פי רון ברטוש, שאצר את התערוכה עליו "בסטודיו ובסטודיה" במוזיאון הרצליה, מתאפיינים בהיותם "ציור תפנימי". יש בהם פנים ונופים מופנמים, "בהופעה כהה וסגרירית, בפלטת צבעים מרוסנת, בנוכחות בולטת של הצבע החום וגווניו, בעיצוב גושים הבעתי ועוד". הסגנון הזה כנראה הושפע גם מאירועי התקופה — פרעות, מרידות, מלחמות עולם ומלחמות מקומיות.

"מעשן המקטרת", תחילת שנות ה-30 צילום: לנה גומון

דיוקן עצמי, סוף שנות ה-20 צילום: לנה גומון

"חייל עם סטן", 1948 צילום: מרגריטה פרלין

אף שיצירתו היתה מאבני היסוד של האמנות המקומית, הוא כמעט נשכח. לצד יצירתו האמנותית, טיפח אבני את הפן הפדגוגי, של חינוך לאמנות, אותו ראה כשליחות בעלת ערך חברתי וחשיבות תרבותית והוא היה ממקימי שניים מבתי הספר לאמנות בישראל. בשנת 1936 הקים עם יחזקאל שטרייכמן ומשה שטרנשוס את "הסטודיה" – בית ספר לאמנות. עד מהרה נהפך בית הספר למוקד מרכזי בעולם האמנות התל־אביבי. רבים מחשובי האמנים הישראלים החלו בו את דרכם, בהם אסתר פרץ ארד, בוקי שוורץ, דני קרוון ורות צרפתי. לאחר מותו של אבני, שונה השם ל"מכון אבני", הנושא את שמו עד היום. בשנת 1946 הוא ייסד וניהל עם אליהו בילס את המדרשה למורים לציור ומלאכה של זרם העובדים, שנהפכה לימים למדרשה לאמנות בבית ברל. בשנת 1971, בספר "100 אמנים בישראל", נכתב עליו ש"זהו אחד האמנים הארץ־ישראלים המובהקים. שכל דרכו היתה מאבק לערכים ציוריים, צייר שכל מאוויו היו מרוכזים בעיצוב הבד או הדף".

"אישה עם מנדולינה", שנות ה-30 צילום: לנה גומון

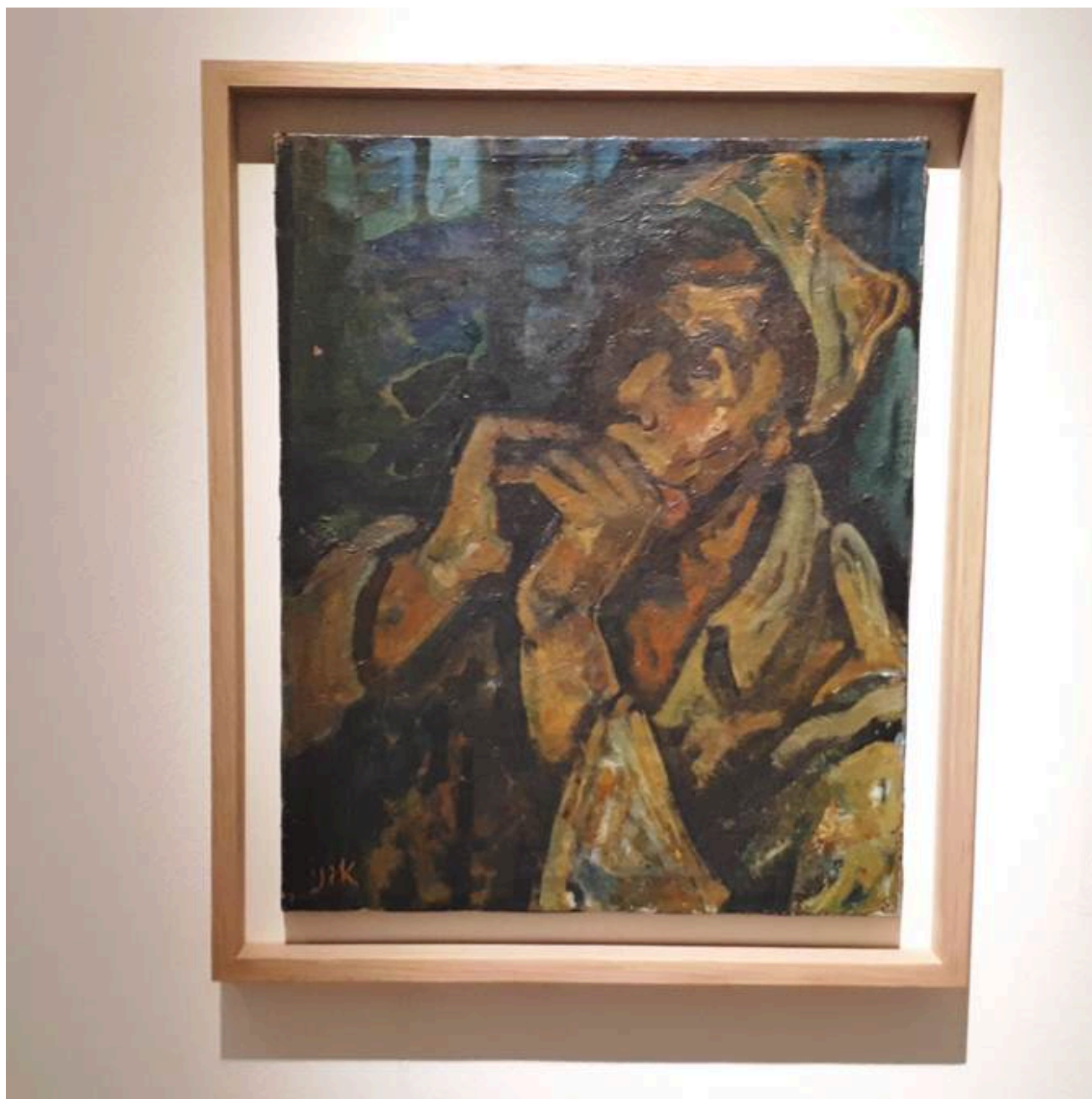
ספר האמן החדש שכתב ברטוש והתערוכה עליו במוזיאון הרצליה שתוצג עד סוף השבוע מבקשים להחזירו לקאנון המקומי.

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ אמנות

תערוכה שמזכירה את מי שאסור לנו לשכוח

אהרון אבני במוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית



אהרון אבני - חייל מנגן במפוחית

תגובות 6 19:30 ינואר 20, 2022 חנה קורפל

שש תערוכות חדשות נפתחו לאחרונה במוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית. חלקן מעלות מן האוב אמניות ואמנים נשכחים, שהודרו זה שנים אל שולי סצנת האמנות בארץ.

1. אהרון אבני: "בסטודיו ובסטודיה". תערוכת יחיד. אוצר: רון ברטוש.
2. רות דורית יעקובי: "הדלת לגן הסודי". תערוכת יחיד. אוצרת: הדס קידר. עוזרת לאוצרת: יוליה יבלונסקי.
3. אוסף +: "בניין יד: פיסול קרמי רב-דורי". תערוכה קבוצתית המייצגת את האמנים יואב אדמוני, נטלי אילון, נעמי ביטר, הדוויג גרוסמן, טליה טוקטלי, נורה כוכבי, גדולה עוגן, ליגל סופר ואברהם קריצמן. אוצרת: טלי חכים.
4. רכטר: "מוזיאון בעיר קטנה במזרח התיכון". אוצרת: דנה גורדון.
5. אלי סינגלובסקי, רכטר אדריכלים: "מוזיאון הרצליה, החזית הדרומית". אוצרת: דנה גורדון.
6. אוסף +: אילנה אפרתי: "בעקבות ג'ן העדן של הציפורים של דיאנה שור". אוצרות: איה לוריא, נטלי טיזנגקו.

קצרה היריעה מלעסוק בכל התערוכות הנוכחיות במוזיאון הרצליה, שכולן מעניינות ולכולן ייחוד משלהן. בחרתי להתעכב קמעה על תערוכתו של האמן אהרון אבני (1906–1951), שמבחינתי הייתה מרגשת ומפתיעה. אני גם בוגרת "מכון אבני", שנקרא על שמו ושהוא היה ממקימיו.

בתערוכתו של אבני כ-20 ציורים. הם מייצגים נושאים מרכזיים ביצירתו הקצרה והאינטנסיבית של האמן, הנמנה עם חשובי האמנים בישראל בתקופתו. אבני עלה לארץ מרוסיה ב-1925 מטעמים ציוניים, לאחר שלמד שם באקדמיה לאמנויות במשך שנתיים. תחילה השתקע בירושלים, למד אמנות בבצלאל, וב-1929 הגיע לתל אביב. עד מהרה השתלב בסצנה האמנותית דאז.

כפי שמציין רון ברטוש, אוצר תערוכתו של אבני במוזיאון הרצליה, "הוא היה צייר פורה, מחנך רב השפעה ומייסדם של שני בתי ספר מובילים לאמנות." הראשון, "הסטודיה", הוקם ב-1936 יחד עם יחזקאל שטרייכמן ומשה שטרנשוס, והפך למוקד מרכזי בשדה האמנות התל אביבי. רבים מחשובי האמנים בארץ למדו בו. לאחר מותו של אבני בשנת 1951, כשהוא בן 45 בלבד, שונה שם הסטודיה ל"מכון אבני", והוא קיים ונושא שם זה עד ימינו אלה. בד בבד ייסד אבני עם אליהו בייליס את המדרשה למורים לציור ומלאכה מטעם זרם העובדים, שלימים הפך ל"המדרשה לאמנות", בית ספר חשוב המצוי בימינו אלה במכללה האקדמית בית ברל.

ניכר כי המקורות לציוריו של אבני ממזגים ליריות ואקספרסיוניזם ואף את דחיית האוריינטאליזם, שהיה מקובל בשנות פעילותו. בשנים 1930–1932 שהה בפריז, למד ציור באקדמיה "גרנד שומיאר" בפאריז, ונחשף ל"אסכולה היהודית של פריז" וכן לציור הצרפתי הגדול לדורותיו. הוא נהג לצפות בתערוכות בלובר, לשוטט בין הציורים בניסיון להבין לעומק ובשיטתיות את הציור הצרפתי, ונשבה ברוח הציור הצרפתי על גווניו השונים. זוהי גם הרוח שהנחיל לתלמידיו הסטודיה שלו. נסיעתו זו לפריז אפשרה לו ללמוד את שפת האמנות הפריזאית, והיא השפיעה עליו השפעה מכרעת. ציוריו באותה עת מעידים על השפעות של סזאן והפוסט אימפרסיוניזם של וויאר ובונאר האינטימיסטים, נוסף לאקספרסיוניזם של האסכולה היהודית של פריז, סוטין ואחרים.

כפי שכותב רון ברטוש, עיקר פרקי פעילותו האמנותית של אבני התרחשו בשנות השלושים והארבעים של המאה העשרים. הרקע האמנותי של יצירותיו נפרש מתהליך ההתבדלות שלו מהאוריינטאליזם ועד אימוץ המגמה האוניברסאלית הנוטה להפשטה. על רקע זה גיבש אבני את הסגנון שלו כצייר אינטימיסטי של פנים הבית, תפנימים המתארים את אשתו וילדיו בתוך הבית. הצייר והמודל שלו בתוך הסטודיו, דיוקנאות של בנות משפחה וכן נופים מופנמים, טבע דומם, בדרך כלל כד פרחים על שולחן בתוך פנים הבית. באמנות האינטימית שלו, בדומה לאמנים צעירים רבים בני דורו, הוא ניסח ציור מקומי חדש שנוצר בהשפעת הציור הצרפתי של שנות השלושים והארבעים בפריז. במקביל לציור שמן עסק כל העת בציור אקוורלים. נופים מקומיים, טבע דומם ודמויות מוכרות באינטריירים אינטימיים. יונה פישר ב"המחסן של גדעון עפרת" כותב על מקור העבודה של אבני כי זיקתו לציור הצרפתי מתחלקת בין השפעות האינטימיזם והפוסט-אימפרסיוניזם בשנות השלושים להשפעות האקספרסיוניזם בשנות הארבעים. והעיקר, מסכם פישר, אהבתו לציור הצרפתי הייתה נטועה בהערצתו לציור האירופי בכלל. "לאחר 1940, נעשה סיגנון אקספרסיבי יותר, אך ציורי הנוף שצייר וכן דיוקניו וציורי הטבע הדומם שלו מביעים הלך רוח מהורהר, לעיתים, אף סנטימנטאלי." הערצת אמנות אירופה "השתלבה בחוסר העניין שלו ב"מזרח".

ציור אופייני של אהרון אבני בתערוכה הינו "סדנת האמן", 1936. ציור שמן על קנבס, תל אביב. מדובר בתפנים רגיש אפוף צללים של סטודיו האמן, מלנכולי משהו, מרובה אזורים חשוכים. במרכז העבודה יושבת אישה ליד שולחן מכוסה במפה ועליו כד עם פרחים. פניה של האישה מטושטשות אבל היא מנגנת במנדולינה או אווזת בה. אישה מנגנת היה נושא מקובל על רבים מאמני ישראל לדורותיהם, וכל אחד מהם מבטא בדרך ייחודית את הנושא. בציור זה של אבני ניכר שילוב מרגש בין תפנים מסתורי, מלא רגש, אפלוליות וקדרות להתעלות רוח שמשרה המוזיקה, גם אם המוזיקה, כך נדמה, נוגה וחרישית.

ציור אחר בתערוכה הינו "חייל מנגן במפוחית" (1948 לערך, שמן על קנבס). היצירה מייצגת את השילוב בין העידון הנפשי ובין הייצוג האקספרסיבי האופייני כל כך לעבודותיו. ציור זה שייך לסדרת ציורים בצבעי שמן ובצבעי מים שבהם עסק בייצוג הווי לוחמים, למשל דיוקן מתנדב, חיילים על גיפ, חיילים סביב מדורה, פציעה בציור "בבית החולים" ומוות ב"אם שכולה על קבר הבן" ועוד. לקראת סוף חייו, עם פרוץ מלחמת העצמאות, ראה עצמו כלוחם ותיאר את עצמו חובש כובע גרב.

אהרון אבני הוא צייר חשוב ומרתק שתרם רבות לחיי האמנות בארץ בשנות השלושים והארבעים במאה העשרים. הוא צייר בעיקר ציורי שמן ואקוורלים. היה מחנך ומורה לאמנות נערץ ובין המייסדים של שני בתי ספר מובילים לאמנות, שקיימים ובוועטים עד ימינו אלה. אמן שחי בינינו 45 שנים בלבד והספיק הרבה כל כך. ולמרות כל אלו, מדובר באמן שהודר ונשכח ואולי לא זכה לכבוד הראוי לו. מעניין יהיה לערוך משאל בשני בתי הספר לאמנות הללו ולשאול את הסטודנטים לאמנות מי הוא אהרון אבני.

אין ספק כי הקמת מוזיאון ייחודי וספציפי להיסטוריה של האמנות בארץ יאפשר הצגה קבועה ושוטפת של תערוכות של אמנים נשכחים מתקופות העבר, כמקובל במדינות רבות ברחבי העולם. כי מי שמדיר, משכיח ומוחק את מיטב אמניו, אלה שתורמו תרומה משמעותית להיווצרות האמנות ולהנעתה בארץ כלשהי, אין לו עתיד ותקומה ככל הנראה.

התערוכות במוזיאון הרצליה מומלצות לצפייה. פתוחות עד 18.6.22



אהרון אבני, צייר ומורה
(1951 - 1906)

לאמנות הציור והפיסול – נמנה עם בתי הספר החשובים לאמנות ולעיצוב. אבני היה אהוב ביותר על תלמידיו, בשל הליכותיו הפשוטות ושלוותו. עם תלמידיו נמנו דני קרוון, מיכאל ארגוב, אסתר פרץ ארד, בוקי שוורץ ואחרים. היה מעורה באמנות העולמית, ערך מסעות השתלמות לאירופה והציג תערוכות יחיד בציריך ובפריס. לאורך שנות יצירתו נשאר אבני נאמן לציור הפיגורטיבי. בין נושאי ציוריו: נופים, פנים, דיוקנאות וטבע דומם. ציוריו מתאפיינים באנושיות ואינטימיות ומשופעים בליריקה ומלנכוליה.

נוף גלילי, 1945



נולד בעיירה יאקאטרינוסלב שברוסיה למשפחה ציונית. למד בגימנסיה עברית והיה מתלמידיו של אברהם שלונסקי. בשנים 1923–1925 למד באקדמיה לאמנות במוסקבה ועם עלייתו ארצה ב-1925 למד ב"בצלאל". ב-1928 עזב את "בצלאל" ועבר להתגורר בתל-אביב. הציג עם קבוצת "מסד" שייצגה זרם אוניברסלי. עם האמנים בקבוצה נמנו: אביגדור סטמצקי, אריה ארוך, צבי שור, יוסף קוסונוגי, דוד הנדלר, מרדכי לבנון וישראל פלדי. ב-1930 נסע לפריס והשתלם באקדמיה "גראנד שומיאר". הציג בתערוכות יחיד רבות, בהן במוזיאון תל-אביב בשנים 1934, 1938 ו-1944 וכן בתערוכות קבוצתיות עם אמני תקופתו, ארוך, הנדלר, זריצקי, סטמצקי ושטרייכמן. זכה בפרס דיזנגוף בשנים 1937 ו-1948. הוראת האמנות היתה תמיד בראש מעייניו. ב-1936 ייסד עם הפסל משה שטרנשוס את "הסטודיה לציור ולפיסול" של ההסתדרות הכללית ועמד בראשו עד לפטירתו ב-1951. הסטודיה – כיום מכון "אבני"